

מוטקה השמח חוגג את הפסח בפאריס

ישבתי בוקר אחד בסלקט וחיכיתי לאהרונצ'יק, שהבטיח להשיג לי שני כרטיסי חינוך לקומדי-פראנסייז, והנה התקרבה מונית לשפת המידרכה ונעצרה. איך שהמכונית נעצרה, נפתחה הדלת ורגל של גבס זוזלה מתוכה החוצה, כשהיא מגששת את המירצפות עד שמצאה לה מעמד בטוח על הקרקע, ואז גיליתי, שאל רגל הגבס מחובר איש, שידיו וראשו חבושים בתבובות לבנה, ועל עינו פנס שהור גדול.

אם מותר לי לדבר על עצמי בלשון של בדרך כלל, אז אני יכול לגלות לכם, שבדרך כלל אני לא סקרן, אך המחזה הזה היה כה מוזר שיכול היה למשוך אפילו את תשומת לבו של צב. נעצתי עיני בייצור המשוה יצא מתוך המונית, והנה — שומו שמים — היה זה, לא פחות ולא יותר אלא מוטקה השמח.

מראהו של מוטקה השמח לא היה הפעם שמח ביותר ועמידתו היתה כה רופפת וכה בלתי יציבה, שקמתי מיד ממקומי וניגשתי לתמוך בו ולהובילו לאיזה כיסא. "תודה", לחץ לי מוטקה, ברגע שקעקע לתוך כסא-הקלוע, "אולי ראיית מה את ניסן העצוב?"

עד כמה שזכרתי, לא זכרתי שראיתי פה את ניסן העצוב, וכך גם אמרתי לו. על זה נאנח מוטקה השמח, ואמר: "חבל, רציתי להחזיר לו את העשירים אלף פרנק שאני חייב לו. אולי אתה יודע איפה אפשר למצוא אותו?"

כאן כבר הלכה סקרנותי והפכה לפליאה. מוטקה השמח, שזה כבר לבד היה בו משום אשמה גדולה, אך עוד לשמוע שיש מישהו שחייב כסף לניסן העצוב, זה כבר למעלה מכוחי. על זה כבר לא יכולתי להתאפק, וביקשתי את מוטקה שיוסביר לי מה הולך פה. שיוסביר לי קודם כל, מה פירוש התחבובות הלבנות הללו, והגבס על הרגל והפנס שההור בעינו. ושנית, איך זה קרה שהוא חייב כסף לניסן העצוב ולא להיפך. שלי שית, מאיפה יש לו בכלל כסף להחזיר לי ניסן, כי עד כמה שאני מכיר את מוטקה השמח, לא היה עני ממנו בכל רחבי פאריס, זולת, אולי, אלישע השמן.

על זה חייך מוטקה השמח בחיוך עקום ואמר: "אני יודע מה שאתה חושב. אתה חושב בדאי שאני חוזר עכשיו מאלג'יריה. דע לך שזה לא נכון. מאז שאני פה, עוד לא יצאתי מפאריס, וזה שיש לי כסף להחזיר זור לניסן, זה אותו סיפור עצמו, ואם אתה רוצה שאספר לך מה קרה לי — וזה סיפור משגע — אז תזמין בשבילי קפה-בחלב אצל המלצר. לי כבר אין כוח לדבר."

קראתי למלצר והזמנתי אצלו קפה בחלב בשביל מוטקה, ואז סיפר לי את הסיפור היישר מלה במלה, בגוף ראשון, בדיוק כמו ששמעתי:

"אתה מכיר את המלון המחורבן הזה ש'גרת בו, ברו ואבין? אז יום אחד, לפני שבועיים, נמאס לי לגור שם. ראיתי אצלי ביומן שעוד מעט פסח, ואמרתי לעצמי ש'מגיע לי פעם, לפחות בפסח, לגור במלון של בני-אדם. סיפרתי את זה לניסן העצוב, אז הוא אמר לי שגם הוא חשב אותו הדבר, אבל אין לו כסף. אל תחשוב שלי כן היה כסף. לא היה לי או לשלם אפילו את דמי המלון הזול שגרת בו. אבל כשנכנס לי משהו בראש, הכסף כבר לא בעייה בשבילי. אני מגדר אותו אפילו בתחתית האדמה."

באוונה הדוממות עשיתי חיפוש אצל ניסן, ומצאתי אצלו עשרים אלף פרנק, שלקחתי אותם מיד כהלאה וחיכיתי עד ערב פסח. בערב פסח ארזתי את החפצים המעטים שלי ועברתי לגור במלון אחד ליד האופרה, בשלושת האלפים פרנק ליום, עם אמבטיה ומים חמים. אתה לא תאמין איזה חדר היה לי. המיטה היתה ממש, והחילונות ממריקואט אנגלי, אם אתה יודע מה זה, והרהיטים היו עם פוליטורה חדשה, ואני חושב אפילו שהבידה היה מזהב, אבל לא בודקתי. כל היה טיפ-טופ, כמו שצריך להיות במלון שעולה שלושת אלפים ליום. אבל אם אתה חושב שהרגשתי שם טוב, אז אתה טועה.

איך שהכניסו אותי לחדר והשאירו אותי שם לבד, נפלה עלי מרה שחורה, שאני לא יכול לתאר לך. שכבתי על המיטה ממש, ולא יכולתי לזוז, והתחלתי לחשוב מי יודע מה פתאום, בפעם הראשונה — אחרי שנה אולי — התחלתי לחשוב על מה עושים עכשיו אצלנו בבית ואיך מגעילים את הכלים, ומסיידים, ועורכים הכל לקראת הסדר. איך שאני חושב על כל אלה, נדממת.

אני כבר לא זוכר איך ישנתי, אבל מה שאני כן זוכר הוא, שחלמתי כל מיני חלומות זמתיים, שהעירו אותי פתאום באמצע הלילה. התעוררתי לא סתם, אלא שהיה איזה קול משונה שהעיר אותי, ולקח לי זמן עד שתפשתי מה הקול הזה. אתה לא תאמין לי, כמו שאני בעצמי לא האמנתי ברגע הראשון, אבל הקול שהעיר אותי היה קול של כירסום מצות.

אני יודע שזה נשמע מצחיק. קול של כירסום מצות, באמצע הלילה, בפאריס, בבית-מלון של שלושת אלפים פרנק, ואולי אפילו יותר, מפני שאני לקחתי את החדר הכי זול. אבל תאמין לי שזה היה קול של כירסום מצות, מפני שאת הקול הזה אני יכול להכיר אפילו מתוך מיליון קולות אחרים. והקול, כמו שאתה שומע, בא מהחדר הסמוך לשלי. הוא לא עבר אלי דרך הקיר, את זה אני יודע, מפני ששמתי את האוזן שלי על הקיר ולא שמעתי שום דבר, אלא מהחלון, שדרך שם היה הקול נכנס מחלון החדר הסמוך.

קול כירסום המצות לא נתן לי מנוח. אמרתי לעצמי שאני הווה שטויות ומשחק בנדמה לי, אך הקול לא נתן לי מנוח, ואז החלטתי שאגש ואציק בחור המנעול של החדר הסמוך, ואם אראה שם באמת מישהו אוכל מצות, ארפוק על הדלת ואכנס אליו, ואם זה יהודי, הוא בטח ישתגע כשאגיד לו שאני מישראל.

יצאתי בשקט מחדרי, בגרביים לבד, וכשהגעתי לדלת השניה, התכופתי להסתכל בחור המנעול. הסתכלתי, אבל לא ראיתי כלום, מפני שהמפתח היה תפוע שם. באותו הרגע התביישתי על מה שעשיתי ורציתי לחזור, אבל פתאום, כשעוד לא הספקתי להתיישר, נפתחה איזו דלת וקול אשה התחיל לצרוח: לה וולאו לה וולאו לה וולאו!

המשרה באה ועשתה אצלי חיפוש, ובחדר. אבל מה כבר יכלו למצוא אצלי, מחוץ, אילי, לילקוט-גב וכמה תמונות שקניתי בשוק הפרעושים? אחר כך לקחו אותי לאיזו תחנת-מטרה, אני לא רוצה להגיד לך לאיזו, מפני שאתה מיד תספר לכולם. עשו לי חקירה עם אחד שיועד אנגלי, מפני שבצרפתית לא הבנתי מה הם מדברים אלי, ומה שרצו שאגיד להם, זה מה שעשיתי בחדר השני.

שמעת דבר כזה? הם חשבו שאני הייתי בחדר השני! נשבעתי להם שלא ניסיתי אפילו להיכנס לחדר השני, אבל לא יכולתי לספר לגוים האלה מה זה סדר פסח, ומה זה רעש של כרסום מצות. אחרי שראו שלא יכולים להוציא ממני כלום, סגרו אותי בחדר מעצר, וכל כמה שעות היו באים ולוקחים אותי בחזרה לחקירה ואיימו עלי, שאם לא אספר להם, יהיה לי סוף שחור. אתה יכול כבר לתאר לעצמך שלפי הרגשתי, כבר היה לי באמת סוף שחור.

אחרי החקירה השניה או אולי השלישית, כשהחזירו אותי לחדר-המעצר, מצאתי שם איש שמן ומלובש יפה, שאני לא יודע בשביל מה תפסו אותו, ושהכניסו אותו בינתיים. האיש ישב בקצה הספסל מעץ, והיה נורא עצבני, פרך את כפות ידיו ומילמל לעצמו בשקט. כשהכניסוני וראיתי שהמקום שלי תפוס, ישבתי בקצה השני, ורק מזויות עיני הייתי פוול אליו, מפני שכמו שאתה יכול לתאר לעצמך אי-אפשר להסתכל באדם, שיושב בבית-הסוהר, ישר בעיניו.

אחרי אולי חצי שעה שישבנו שם בשקט שמעתי פתאום שהאיש מדבר אלי. עניתי לו שאני לא מבין צרפתית, או הוא התחיל לי כבר יכול להבין שזה לא הכבוד הכי תי להגיד לו שאני מישראל, מפני שאתה כבר יכול להבין שזה לא הכבוד הכי גדול להגיד שאתה מישראל כשאתה יושב בבית-הסוהר, או נזכרתי שהרבה פעמים היו חושבים אותי בטעות לגרמני, או אמרתי לו שאני גרמני. כששמע שאני גרמני, התחיל לדבר אלי גרמנית, ואני משתדל כל הזמן לי ענות לו הכי בקיצור. יא או ניי, שלא יר גיש שהגרמנית שלי זה בסך הכל יידיש מחורבנת.

אבל הממזר הזה מדבר אלי כל-כך הרבה, ושואל אותי לך כך הרבה, עד שאני מתחיל לענות לו, ואז הוא מפסיק פתאום, מסתכל עלי ואומר באידיש פשוטה — איך בין אויך א ייד, שלום עליכם.

גו, אם זה יהודי, אז אין לי כבר מה להתבייש, ולהגיד לך את האמת, אפילו שמחתי, מפני שאולי יש לו מישהו בחוץ שהוא יכול להגיד לו לקרוא למישהו מן הצירות, ואני מתחיל לספר לו מה קרה לי ואיך תפסו אותי, ולמה.

בהתחלה הוא שומע בשקט, ואחרי-כך כשי אני ממשיך, הוא קם פתאום ואני רואה שהוא אדום לגמרי, ואומר לי: "אתה הממזר?!" ומתנפל עלי. עד שאני מתחיל להבין מה הולך פה, אני שוכב על הארץ והוא עלי עם הרגי ליים הידיים שלו, ואני צועק הצילו בעברית, עד שאני מקבל בעיטה בראש, והכל נהיה לי שחור לפני העיניים. אני חושב שהתעלפתי באותו מקום, מפני שאני לא זוכר מהרגע הזה שום דבר.

כשפתחתי אחר כך את העיניים, היה הכל לבן, וראיתי שאני שוכב בבית-חולים, וכל הגוף שלי כואב, ואני לא יכול להזיז את הרגל הקשורה לתקרה עם חבל. גם הידיים היו בתבובות, כמו שאתה רואה, אבל מה שאתה רואה עכשיו זה כבר זהב, לעומת מה שהיה בבית-החולים שאתה כבר יכול לתאר לך לבד. בצהריים באו שוטרים, וגם הקצין הזה שחקר אותי. הם דיברו עם האחיות ועם הרופא, הסתכלו עלי והלכו בלי להגיד מילה, וכך חזרו כמה פעמים וגם דיברו אלי.

היום בבוקר, כמו שאתה שומע, באו השוטרים ולקחו אותי מבית-החולים למשרה, לקחו אותי בטכסי ספיישל, ודיברו אלי בנימוס, וכשהגעתי למשרה... אתה לא תאמין מה שאספר לך!"

"למה שלא אאמין?"

"מפני שאני עצמי לא הייתי מאמין אם אתה היית מספר לי. תאר לך שנתנו לי ליד חצי מיליון פרנק."

למה נתנו לך חצי מיליון פרנק?"

זהו מה שאתה לא תאמין. הם אמרו לי שבעזרת תפסו פושע אחד, שהם כבר מחפשים אולי שלוש שנים, ושהיה פרס של חצי מיליון פרנק למי שיעזור לתפוס אותו חי או מת."

"אני באמת כבר לא מאמין!"

"זהו מה שאמרתי לך. ידעתי שלא תאמין, אבל דע לך שזוהי האמת. האיש הזה, ששבר לי את העצמות, זה האיש שהיה במלון ואכל מצות, וזהו הפושע שהם מחפשים כבר שלוש שנים. אחרי שתפסו אותי ולקחו אותי למשרה, נכנסו אל האיש שאצלו רציתי להציץ ושעשה לו פסח קטן לבד בחדר, ורצו לשאול אותו אם גנבתי אצלו משהו. באותו הרגע הכיר אותו אחד השוטרים, ומיד אסרו אותו. הם חשבו בהתחלה שהייתי שותף שלו ואחרי שהראה שבר לי את העצמות, רצו שאגלה להם ואולי אהיה עוד עד נגדו, אבל באמת לא הכרתי אותו ולא ידעתי בכלל מיהו ומהו, ואז הם נתנו לי את הכסף, ואמרו לי תודה רבה. אתה יכול לתאר לעצמך דבר כזה?"

אמרתי לו למוטקה השמח, שאני לא יכול לתאר לעצמי דבר כזה, בשום פנים ואופן, ואז אמר מוטקה, שבעצם לא איכפת לו בכלל, אם אני מאמין לו או לא. העיקר שיש לו חצי מיליון פרנק, ואם אראה את ניסן העצוב, שאני לו שיבוא לקבל את הכסף, אבל מהר, מפני שמוטקה צריך לנסוע, עוד היום, לבית-הבראה.

עד שאני מתחיל להבין, התנפל עלי בידיו וברגליו